

912.6221.

MÉCSVILÁG

"nem elég csak azt tudnod, hogy haladnunk kell, de tudnod kell azt is: merre és hová?"

Népfőiskola Sárospatak 1988. február 1.

II. évf. II. szám

Baráti Körünk névadója Berzsenyi Dániel, az ő idézetét fogadta el a csoport mottóként:

"nem elég csak azt tudnod, hogy haladnunk kell, de tudnod kell azt is: merre és hová?"

Nagy gondolkodók meglátásai ma is időtállóak lehetnek, ezt bizonyítja a Berzsenyi idézet is, amely nem csak az ő korában, hanem a miénkben is aktuális, mivel jelenlegi gazdasági és társadalmi helyzetünkre érvényesek az idézetben megfogalmazottak, hogy felismerjük a változás szükségszerűségét, de nem tudjuk határozottan a módját. Talán azért választottuk ezt az idézetet, mert minket is foglalkoztat az a gondolat, hogy mi vár ránk a jövőben, mivel kell majd szembenéznünk. A felvilágosodás korában a költő is hasonló helyzetben lehetett, ezért fogalmazódott meg benne ez a kérdés.

Melyik is ez a kor?

Berzsenyi 1776-ban született Egyházashetyén, nemvesi család egyetlen fiaként. Tanulmányait 1790-ben a soproni evangélikus liceumban kezdte, de az iskola fegyelmét elviselni nem tudván négy év múlva otthagyta. Nagy érdeklődéssel fordult a költészet felé, különösen a korabeli német költőket, valamint a klasszikusok közül Horatiust szerette.

Házasságkötése után felesége birtokára Sömjénbe költöztek, ahol a külvilágtól elzárva, ingerszegény környezetben élnek, ennek ellenére itt bontakozott ki költői tehetsége, amelyet még családja előtt is titokban tartott. Kis János - nemesdömölki evangélikus lelkész fedezte fel először, hogy irással foglalkozik, és ő küldte el verseit Kazinczynak, akinek tetszettek a versek, de nem annyira, hogy közelebbi kapcsolatot alakítson ki a költővel. Berzsenyi rövidesen a Somogy megyei Niklán telepedett le, így elszakadt Kistól, és legközelebb már csak akkor találkoztak, mikor a költő egy kötetre való verset összegyűjtött, amelynek kéziratát Kis közvetítésével Kazinczyhoz, majd onnan restre kerül, és 1813-ban jelenik meg nyomtatásban, s az addigi magyar irodalomban osztatlan sikert arat.

Költeményeiben - legfőképpen ódáiban - szembeállítja a dicső multat a korcs jelennel, így akarja ösztönözni kora emberét nagy tettek végrehajtására. Erre legjobb példa A magyarokhoz című költemény két változata. Az ódán kívül kedvelte az elégia, valamint az episztola műfaját is. 1817-ben Kölcsey írt verseiről kritikát, amely egy ideig elnémulásra készítette a költőt, aki önmaga is elismerte, hogy nem annyira érti, hanem inkább érzi a költészetet. Ráébredt elméleti tudásának, esztétikai képzettségének hiányára, ami egy időre a költészettel való visszavonulásra készítette, azonban 1825-ben újra jelentkezett egy tanulmánnyal, amely válasz volt Kölcsey kritikájára. 1836-ban Niklán bekövetkezett haláláig tanulmány művészetének meghatározó műfaja, de a versírást sem, hanyagolta el, azonban ezek a művei már nem igazán jelentősek.

A leirtakban láthattuk, hogy a költő elzárkózottsága ellenére érzékenyen reagált az őt körülvevő világ ingereire, és magával szemben is szigorúnak mutatkozott. Megfogalmazott olyan kérdéseket, amelyek ma is időszzerűek, és érzékeltetik, hogy nem a dolgok fontosak, hanem a tenniakarás.

Horvath István

"...nem elég ...csak azt tudnod, hogy" haladnunk kell", de tudnod kell azt is: merre és hová? Mert ha ezt nem tudod, nem vagy képes az igaz és hamis haladások közt különbséget tenni. Tudva van pedig a kultúra történeteire figyelmezők előtt, hogy gyakran vannak az emberképzet sokoldalú és sokcélu munkájában oly hamis haladások, melyek nem előre, hanem hátramenetelek, és annak legbelsőbb legvesztői szoktak lenni, s tudva van, hogy mind a Nilus- és Ganges-melléki, mind a görög és római kulturák enyészetének okai nem külsők, hanem belsők valának; s hogy ezen utóbbiak, minekelőtte azokat a külvész végkép elrontaná, már századokkal előbb magukban veszni tértek, s ezen belvész mesterei éppen azok valának, kik haladni véleik magukat, midőn mindig hátra menének."

Berzsenyi Dániel: A kritikáról

A BERZSENYI DANIEL BARATI KÖR TISZTSÉGEI:

ELNÖK: Bordás István

ELNÖK h.: Pozsa Antónia

TITKAR: Hoffmann Ferenc

PÉNZTÁROS: Tompa László

TECHNIKUS: Gombos György

KÖNYVTÁROS: Horváth Mónika

JEGYZŐ: Domán Miklósné/Anna/

Motto: "...aki a haláltól nem fél,
az mindenkör szabad."

(KUPA TÁMADÁSA)

Valami nyugalom kellene, mint anyai reggel, a kályhában éjszaka le-roskadt parázs, ölelkező szőlővenyigék, a szél lapos pillantásai a homokdűnék felett. Magam vagyok, asztalomon félbehagyott levelek, grófoknak és hercegeknek, s egy maroknyi lap fiókomba zárva. Nehezen mozdul a vérem, piros fejkendő, sajtár kondulása, tej meleg szaga fel nem persz-diti. Mentém a fogason lóg, épp mint egy szakadt mente, csizmáim, két csizma a sarokban, s a tintásüveg sem mutat ma többet önmagánál. Latható az idő, fogatlan öregasszony, megecetesedett boromat önti le torkán, gonoszul mosolyog. Egyre sűrűbb az árnyék, nappalaim rövidülnek, tollam meg-megbicsaklik, kitapogatom a pipám, és rágyujtok.

Kondul Nikla herangja, mélyen, rezesen, a hangok komótosan töltik meg a szobát, a szomszédvár tornya gögösen felelget. Misére-toporgó hallgatag parasztok, szemükbe húzott kucsmáikon megülnek a hópelyhek. Nem tapos ösvényt senki a házhoz, vendégem a kéményen érkezik.

Valami nyugalom kellene, mint anyai este, de már az estéim sem olyanok, mint régen, a bársony megkopik, szakadozottá válik, nem takarja el didergő gondolataimat. Ma nem irtam verset, tegnap sem irtam verset, s holnap már... Emlékszem, szilaj voltam, tüzes, fényes-szőrű csődör, hétszer emeltem meg a mohos malomkövet. Izes ebéd után, elnehezülve, lopotam egy-egy órácskát az alvásnak, ébredve szélesedő kedvem kihajtott a rétekre, a közeli ligetbe. Tündérekkel táncoltam, nimfáknak tettem a szépet, hanyattfekve a pézsiton érleltem keményfényű, veretes eszméket, mint hordóim mézes, vad boromat. S hogy valóság-asszony se szenvedjen csufot, baktatva hazafelé rá-rásóztam a mosónők ringó farára. Sikkantásuk elkísér, megannyi tücsök fülemben, s elkísérnek régholt, betört paripáim, poros köpenyeim, pandurok sarkantyupengése is. Ez minden kiúcsom, s még néhány harsány vágta, kiürült palackok, beszélgetések, hitek és csalatkozások, angyali érzések, borostás álmok. Ez osztályrészem.

Vendégem a kéményen érkezik. Hónapok alatt egyetlen látogatóm. Megtelepszik sarokba húzott székesen, sulytala teste árnyékot rajzol a szemközti falra. Csak ül, nagy komorakat hallgatva. Nem szól az első alkalom óta, akkor is egyetlent kérdezett. Néha feláll, megszemléli hajlékomat, futólag megérint mindent, mit életemben ide gyűjtöttem. Fiókomat elkerüli még pillantásával is. Kérdése tartós, szálkás kötél, nyakamra csavarodva fojtogat. Ma megadom a választ. Frzi, utoljára van itt, összekucorodik, fekete leplét álláig húzza.

Első riadalmamból ocsudva Horatiust, Catót, Sokratest vágtam fejéhez, bele sem rezdült. Könyörgésre fogtam a dolgot, gunyosan mosolygott. Végül, kétségbeesetten, verseimet kezdtem sorolni, s láttam, vonásai belefeszültek, arcáról leolvadt a fenyegetés. Azóta megbékéltünk, mindketten tudjuk: nem fog rajtam a hatalma. Időt kaptam a számvetésre, s ezt elvégeztem. Mehetünk.

Judit Attila

1988. január 29-e, délután 4 óra. A vizsgaszünet miatt máskor oly üres kollégiumot újra fiatalok töltik meg. Nem egy-egy utóvizsgázó diák, s nem is a szünetet megunt főiskolások tértek vissza. A Népfőiskola "hallgatóinak" adott 9 napra otthont a kollégium. A klubban, ami most minden bizonnyal a mi birodalmunk lesz e pár napra, 24 fiatal, s a korántsem öreges szervezők ülnek, s várnak feszülten.

Először Dr Kováts Dániel mondott egy pár szót a most induló évfolyamról, majd Kődöböcz Józsi bácsi beszélt hosszan Sárospatak multjáról, jelenéről, nevezetességeiről. Dr Földy Ferenc, a Comenius Tanítóképző Főiskolával kapcsolatos érdekeségeket, a Sárospatakról és természetesen a főiskoláról készült film segítségével mutatta be. Ez, azt hiszem azok számára is érdekes volt, akik közelebbről is ismerik a várost. A szép előadásokért, és azért, hogy kis közösségünket befogadták, a Baráti Kör választott elnöke mondott köszönetet, nevünkben is. E kis izelítő, és persze a vacsora utáni játékok, beszélgetések segítették az új közösség összekovácsolódását. A jól sikerült első nap záloga lehet a folytatásnak.

Karacs Katalin

xxx

Színhely, időpont: Református Nagykönyvtár, január 30.
Előadó: Szentimrey Mihály

Élveztem az előadást. S hogy miért?

Röviden próbálom indokolni. A délelőtti folyamán nemcsak történelmi ismeretekben gazdagodtunk. Tanár ur beszélt a reformációról, azokról a tényezőkről, amelyek lehetővé tették a mozgalom gyors terjedését Sárospatakon; szó esett Comeniusról és a "nagyfényességű iskoláról".

Az oktatás színvonalának feltételeként az alábbiakat jelölte meg:

- "belevaló" tanári kar
- válogatott ifjúság
- jó könyvtár

"A vajon hány oktatási intézmény vállalhatja magáénak ezeket?"

A történelmi személyeken és eseményeken keresztül azonban olyan emberi és erkölcsi igazságokat is megerősített bennünk az előadás, amelyeknek nagyon erősen kellene a mi életünkben is hatniuk. Néhány példát kiragadva:

- II. Rákóczi Ferenc mély meggyőződésű keresztény volt, ugyanakkor vallotta, hogy tiszteletben kell tartani a másik ember hitét, ha az emberi.
- A dehumanizáció ellen fellépő mozgalmak sorsa nagyon gyakran a bukás, mégsem ez a fontos. A lényeg az, hogy elindulnak a pozitív törekvések az emberhez méltó életért és szemléletért, s mindezt a Biblia igazságaira támaszkodva teszi. Soha, semmiféle áldozat nem lehet hiábavaló, hiszen nem a pillanatnyi eredmény a mérvadó, hanem a kezdeményezés, a tett, az ellenállás az embertelennel szemben. Mindez, ha később is, de megtermi gyümölcsét.

Megérintettek ezek a gondolatok, és magamban erősítem, megőrzi őket.

Pozsa Antónia

1988. JANUÁR 29.

Megmondom őszintén semmi kedvem sem volt az önismereti játékokhoz. Ez egy rendkívül összetett dolog, ami számomra csak olyan közösségben képzelhető el, ahol az emberek ismerik egymást, s ezért nemcsak segítik, de ellenőrzik is megnyilatkozásaikat. Félttem. Félttem attól, hogy én aki alapvetően gátlásos vagyok, színészkedéssel feleljek meg az elvárásoknak. Féltettem személyi szuverenitásomat. Egy ismeretlen csoport mindig visszahuzódóbbá teszi az embert. Aztán mégis bementem. Furcsállottam is, hogy egy figyelem-koncentrációs játékot játszanak. Nem értettem. Egyszerű játék, melyben csak a figyelemnek van szerepe, az önismeretnek nem nagyon. A második játék pedig meglepett. Egyedül kellett maradnom olyan emberek között akiket meg akartam ismerni. El kellett mennem mellettük, úgy, hogy fáj az egyedüllét. Nem ment. Éreztem másnak sem. A magyarázó beszélgetéssel kialakítottuk azt az alapot amiről már el lehetett indulni. Sajnos nem használtuk ki ezt a lehetőséget. A szituációs játékok jobban sikerültek, gondolom azért, mert megvolt a beleélés lehetősége úgy a játszóknak mint a nézőnek. Az előbb említett alapot itt fel tudtuk használni. A következő játék viszont - a bizalom erősítő - megint nem sikerült. Semmi okunk nem volt a bizalmatlanságra mégis sokan nem bíztunk meg a társunkban. Nem voltunk közel egymáshoz? Nem! Nem is lehetünk. Cselekedeteink azonban a játékok során magabiztosabb lett. Lehet ezt a testközelséggel vagy az eltöltött pár órával magyarázni, de felesleges. Az "önismereti" játékok átalakultak egymást "megismerő" játékokká. Érdekes, néhány ember, akik nem ismerik társaikat, hogyan tudnak megfelekedezni önmagukról elfelejtve a kezdeti félenkséget, gátlásosságot és jókedvvel tudnak játszani. Megismertük egymást? Lehetetlen. Inkább úgy mondanám, közelebb kerültünk egymáshoz, kicsit magunkhoz!

M. Kovács volt

„Apád ötölnyi mélybe pihen:
Korál lett csontjaiból,
Igazgyöngy termett szemeiben:
S így semmije szét nem omol,
Hanem éri dús, csodás
Tengeri elváltozás”

Ariel éneke
Shakespeare: A vihar

Eszembe jutott Barsi Ernő előadása után

Egy nép attól lesz más mint a többi, hogy saját kulturája van, olyan kincsrel, amelyen senki másnak nincs. Tudjuk - nagy kutatóink jóvoltából -, hogy a magyarságnak ősi és jellegzetes kulturája van, amely semmivel sem alábbvaló mint más népeké. Olyan, amelyet nem csupán az elit birtokolt, hanem mindenki használt.

A mindennapi életben használt kulturáról van tehát szó. A zene, a tánc, a diszitőművészet különböző formái, a költészet együtt léteztek és a lét részei voltak. Egységesen, nem különválasztottan, mint ahogy azt tanítani próbáljuk. Az állandó használat biztosította azt, hogy élő legyen és jelentést és funkciót is hordozzon. Minden sornak, minden motivumnak meg volt a maga jelentése és ezeket pontosan ismerte mindenki. Tudták a jeleket, felfogták és viszonyozták azt. Lehet e szebb példát találni erre, mint a szerelem: kifejezése: a legény faragott mángorlófát ajándékozott a leánynak szerelme jeléül, és ha viszonzásra talált kendőt kapott Tőle. Ezek az ajándékok telis-tele voltak jelzésekkel -faragások, himzések formájában-, ezeket le is olvasták. Rengeteg ilyen példát sorolhatnánk még.

Ezek a kulturális jelenségek az élet minden területét átfogták, szabályozták, támaszt és tartást adtak az embereknek, erkölcsi értékeket közvetítettek. Nem volt tehát öncélú ez a kultúra, komoly szabályozószereppel bírt.

Fel tudjuk tehát mérni miben károsult a magyar falu azzal, hogy elveszítette ezeket a kincseket, amik nemcsak életét határozták meg, hanem élő mivoltával a továbbfejlődés lehetőségét biztosította.

Ahhoz, hogy megértsük népiünk mentalitását, és átéljük magyarságunkat ismernünk kell ezt.

A megértés teljességéhez vitt közelebb minket Barsi Ernő előadásával. Azzal, hogy nem a nagy "tudós" tőgájában tetszelgett, hanem élőként, élete részeként mutatott meg nekünk szilánkokat abból ami valamikor a miénk volt, csak valahol az idők folyamán elveszítettünk.

FORGÓRÓZSÁK :

1. hortobágyi ivókurtról

Bordó István

3. avar lelet

2. hunyadmegyei himzett valkosról.

4. honfoglalás-kori magyar lelet

5. Székely himestojás

Innen-onnan felszedegedett ismeretek, bicegő, esetleges elköszelések, az elnevezés: népfőiskola egyéni értelmezései. Azt hiszem, nemcsak az én várakozásomba vegyültek bizonytalanságok, nemcsak én éreztem kissé tanácstalannak magam az első találkozáskor. Azóta a program ismertté vált, magunk mögött tudjuk az első két napot, élményeivel, néhány előzetes kérdéseinkre adott válaszával, benyomásaiból lassan kirajzolódik az a kép, amely már szerepet kaphat az emlékezésben. Lássunk néhányat ezek közül:

Három nap telt el a népfőiskolai tanfolyamból, és már mennyi szépségben, csodálatban, megdöbbenésben volt részünk! Látóuton megismerkedtünk az Egyházkerületi Tudományos Gyűjtemények Nagykönyvtárával, a Levéltárral. Adalékot kaptunk a "pataki szellemből". Dokumentumfilmről megdöbbenve láttuk az I. világháborús veteránok akkori és mai helyét, helyzetét a társadalomban, valamint egy igazi magyar paraszt sorsának alakulását a társadalom tükrében. Talán még erőteljesebben szólt "A MAGYAROKHOZ", a zene mai életünkben. Megérezhettük a néphagyományok továbbélésének, önismeretünknek szükségességét. Jól kiegészítette ezeket a pszichológiával való találkozásunk. Mindenki számára közelebb hozta e sok esetben misztifikált tudományt. Összességében azt mondhatjuk, hogy a nagyon élvezetes, érdekes programok jól szolgálják magyarságtudatunk felébresztését, továbbélését, s ami talán a legfontosabb, egy megfelelően orientált gondolkodásmód kialakítását, kialakulásának elősegítését.

Szegeci Lajos

Három napja vagyok Sárospatakon, ez nagyon rövid idő, de eddig is nagyon sokat nyújtott már a Népfőiskola. Tanulni jöttem ide, de többet kapok az egyszerű, száraz tényeknél. Itt egy olyan érzelmi többletet is nyújtanak, mellyel feltöltődve szárnyakat kap az ember. Azt hiszem, aki innen hazatér, annak könnyebb lesz a nehézségeket legyőzni. Itt hitet kapunk ahhoz, hogy érdemes küzdeni az emberekért, és még megmutatják azt az utat is, amelyen elindulhatunk.

Személy szerint én azt vártam ettől a népfőiskolától, hogy segít visszatérni egy bizonyosfokú kizártságból a helyes kerékvágásba. Az első két nap tapasztalata alapján ez sikerülni is fog, mert mindenképpen egy nagyfokú lelki feltöltöttséggel fogok távozni. Jó egy baráti társasághoz tartozni, ahol ugyan az emberek különbözők és a véleményük sem mindig és mindenben azonos, mégis közösséget alkot.

Az előadások témái, az eddigieket tekintve is igen széles skálán mozognak /film, zene, gazd. politika, pszichológia/, és az előzetes programok még további bővítést ígérnek. Többnyire élénk beszélgetések, viták alakultak ki a szervezett összejöveteleken.

Zavaró azonban a naponkénti költözködés, talán ez is közrejátszik abban, hogy nem érezzük, nem is érezhetjük még mindannyian, hogy egymáshoz tartozunk. Bizom abban, -és ez csak rajtunk múlik-, hogy a további együtt töltendő idő elég lesz arra, hogy febr. 6-án nem elválunk, csak egy időre búcsút veszünk egymástól.

Pozsa Antónia

KÁVÉ, SÖR ÉS CIGARETTA MELLETT

Beszélgetünk. Valaki megkérdezte: gyerekek, mit jelent ma magyarnak lenni? Ennek lassan egy órája. Azóta hallgatunk. Hallgatásunk a legkomorabb beszélgetés. Mikor elhangzott a kérdés, gyorsan kiittam a söromet s azonny lendőlettel akartam mondani. S a többiek is tettek valamilyen sebességet, erő adó gesztust, nagy levegőt merítettünk, s ...

Azóta hallgatunk. Tényleg, mit jelent ma magyarnak lenni? Annak tudását, hogy apáink, nagyapáink mozdulatai - ha bevalljuk, vállaljuk, ha nem - idegrendszerünkbe kövesedtek? Annak tudását, hogy küldetésünk van, s ennek csak e maroknyi földdarabkén felelhetünk meg? Az érzést, melytől egy idő után, távolbaszakadva megbicsaklik a hangunk, gesztusaink elakadnak, s égő kezünk lehanyaglik? A hitet, hogy csak itt lehet, s csak itt érdemes? Az elhatározást, a szándékot, mellyel felvállaljuk az itt- és most feleadatait?

Végeláthatatlan indázó kérdések s hiába illeszttem egyiket a másikhoz, alig jutok közelebb a megválaszolóhoz. Szeretem a házat, ahol lakom, a várost, ahol élek s még néhány helységet, ahol több kevesebb ideig tartózkodtam. Innen barátságokat, onnan színeket, hangulatokat, a harmadikból fák, hidak, sőták emlékét hoztam magammal. Mindez az enyém. Kaptam. Kis tarisznyében hordom, a vállamra vetve. És szeretem az embereit. Sokat nem. Mégis, a nem-szeretemmél is közöm lett hozzájuk. Ismerősök. És megtanultam szeretni, gyűlölni, hinni, akarni, lemondani, közönyösnek lenni. Szépnek és rútnak, jónak, gonosznak mutatkozni. Élni. Az ember vagy bármerre az irányt egy szálát húz a fenekéből - írja Kolozsvári Papp László. S ha nem tudunk is róla, /léleekben/ túl messzire szakadva, időnként mindannyian érezzük viszketését. Jó lenne beszélgetnünk magyarságunkról. Be kell, hogy férjen a zsúfolt programba.

A REMETE

Tűnt időknak délceg őre,
Szent hitünknek bőszt védője,
Szavaidnak emelőjén nyert erőt népünk.
Nincs megásva még közös sírhelyünk.

Mécsvilágnak fénykörében
hallgatott egy remete.
A közöny lassan szavat szegte,
Nem élt versével senki se.

Ő letűnt világ szülötte,
Magányát Nikla őrizte,
Gyémántnál keményebb volt hite,
hogy művét méltán őrzi majd nemzete.

Mivé foszlott,veszett fénye,
Fonnyadt virágként halódik műve.
Úszkös parázs,lábjegyzetbe,
Ennyit érhat nekünk élte!

Horizontja befogta a világot,
A múltból a jövőbe látott,
Magasra emelte népünk szellemét,
Az örök kultúra majd őrzi emlékét.

Vessük el a magot a fejekbe,
hogy a multat a jelen őrizze.
Ne várjuk,míg elszárad nyelvünk,
érted élünk,tiéd végső lehelletünk.

Halász István

Ezúton köszönjük meg Halász Pista barátunknak,hogy értékes gondolatai mellett ilyenformán is igyekszik segíteni az együtt-munkálkodásban.

MÉCSVILÁG: A SAROSPATAKI NÉPFŐISKOLA Berzsenyi Dániel Baráti Körének tájékoztatója.-Kézirat gyanánt, belső használatra!- Felelős szerkesztő: dr.Kovács Dániel. Szerkesztette: Mislai Attila , Kovács Zsolt.

194/1993

